

Tratatul de la Lisabona și Curtea de Justiție a Uniunii Europene

Tratatul de la Lisabona, semnat la 13 decembrie 2007 de cei 27 de șefi de stat sau de guvern ai statelor membre ale Uniunii, intră în vigoare la 1 decembrie 2009. Acesta modifică cele două tratate fundamentale, respectiv Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE) și Tratatul de instituire a Comunității Europene, noua denumire a acestuia din urmă fiind „Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene” (TFUE)¹.

Tratatul de la Lisabona aduce modificări în ceea ce privește organizarea și competențele Curții de Justiție a Uniunii Europene.

A. Modificările cu privire la organizarea instituției și la numirea membrilor acesteia

Uniunea Europeană, dotată acum cu personalitate juridică, se substituie Comunității Europene. Astfel, prin Tratatul de la Lisabona, structura pe piloni dispăre și Uniunea dispune de un nou cadru instituțional. În consecință, astfel cum și alte instituții își schimbă denumirea, sistemul jurisdicțional al Uniunii, în ansamblu, se va numi Curtea de Justiție a Uniunii Europene², aceasta fiind compusă din trei instanțe: **Curtea de Justiție, Tribunalul și Tribunalul Funcției Publice**.

În ceea ce privește crearea de **tribunale specializate**, Tratatul de la Lisabona reia dispozițiile existente, însă prevede în același timp și anumite modificări în legătură cu modalitățile de înființare a tribunalelor specializate, acestea urmând să fie înființate potrivit procedurii legislative ordinare (și anume în codecizie cu majoritate calificată), iar nu cu unanimitate, ca înainte.

Din Tratatul de la Lisabona reiese că o cerere de modificare a Statutului Curții de Justiție a Uniunii Europene³ este considerată „proiect de act legislativ”⁴ și, prin urmare, trebuie supusă procedurii legislative ordinare. În schimb, statutul judecătorilor și avocaților generali, precum și regimul lingvistic al Curții rămân supuse regulii unanimității.

În ceea ce privește modalitățile **de numire a membrilor instituției**, Tratatul de la Lisabona reia dispozițiile existente, judecătorii fiind numiți de comun acord de către guvernele statelor membre pentru șase ani, însă după consultarea unui comitet al cărui rol este de a emite un aviz cu privire la capacitatea candidaților de a exercita funcțiile de judecător și avocat general la Curtea de Justiție și la Tribunal. Acest comitet este compus din șapte persoane alese dintre foștii membri ai celor două instanțe, dintre membrii instanțelor naționale supreme și din juriști renumiți, dintre care unul este propus de Parlamentul European. Hotărând la inițiativa președintelui Curții de Justiție, Consiliul adoptă

¹ Nu subzistă decât Comunitatea Europeană a Energiei Atomice sau „Euratom” (Protocolul nr. 1 de modificare a protocoalelor anexate la Tratatul privind Uniunea Europeană, la Tratatul de instituire a Comunității Europene și/sau la Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice).

² Articolul 19 TUE.

³ Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene se află în cuprinsul Protocolului nr. 3.

⁴ Protocolul nr. 2 privind aplicarea principiilor subsidiarității și proporționalității.

deciziile privind regulamentul de funcționare a acestui comitet, precum și desemnarea membrilor acestuia.

În ceea ce privește avocații generali, o declarație prevede posibilitatea de a majora numărul acestora de la 8 la 11, la solicitarea Curții de Justiție⁵.

B. Modificările referitoare la competențele Curții de Justiție a Uniunii Europene

Domeniile

Structura pe piloni introdusă de Tratatul de la Maastricht dispare. Prin urmare, competența Curții de Justiție a Uniunii Europene acoperă **dreptul Uniunii Europene**, cu excepția cazului în care Tratatul prevede contrariul⁶.

Astfel, Curtea de Justiție dobândește competență preliminară generală în domeniul **spațiului de libertate, securitate și justiție**, în urma dispariției pilonilor și a eliminării, prin Tratatul de la Lisabona, a articolelor 35 UE și 68 CE, care prevedeau restrângeri ale competenței Curții de Justiție.

În primul rând, în ceea ce privește cooperarea polițienească și judiciară în materie penală⁷, competența Curții de Justiție de a se pronunța cu titlu preliminar devine obligatorie și nu mai este subordonată unei declarații a fiecărui stat membru, prin care statul respectiv recunoaște această competență și indică instanțele naționale care o pot sesiza. Prin Tratatul de la Lisabona, domeniul poliției și justiției penale intră în dreptul comun și toate instanțele pot sesiza Curtea de Justiție. O serie de dispoziții tranzitorii prevăd, totuși, că această competență deplină nu va fi aplicabilă decât după cinci ani de la data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona⁸.

În al doilea rând, în ceea ce privește vizele, dreptul de azil, imigrarea și alte politici referitoare la libera circulație a persoanelor⁹ (printre altele, cooperarea judiciară în materie civilă, recunoașterea și executarea hotărârilor), Curtea poate fi sesizată acum de toate instanțele naționale – iar nu numai de instanțele superioare - și este competentă pentru a se pronunța asupra unor măsuri de ordine publică în cadrul controalelor transfrontaliere. În consecință, Curtea de Justiție are competență de drept comun în acest domeniu, chiar de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona.

În plus, **Carta drepturilor fundamentale¹⁰ a Uniunii Europene** dobândește aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor¹¹. Aceasta intră în „blocul de constituționalitate” asupra căruia Curtea de Justiție se poate pronunța. Carta nu este însă opozabilă Regatului Unit și Poloniei, care beneficiază de o derogare¹² potrivit căreia Carta nu extinde capacitatea Curții de Justiție și a niciunei alte instanțe din cele două state membre de a considera că actele cu putere de lege și actele administrative, practicile

⁵ Declarația nr. 38 cu privire la articolul 252 TFUE din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene referitor la numărul de avocați generali ai Curții de Justiție.

⁶ Articolul 19 TUE

⁷ Fostul titlu VI din Tratatul UE.

⁸ Articolul 10 din Protocolul nr. 36 privind dispozițiile tranzitorii. Potrivit acestuia, cu titlu de măsură tranzitorie, atribuțiile Curții de Justiție rămân neschimbate în privința actelor adoptate în domeniul cooperării polițienești și judiciare înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona. Această măsură tranzitorie încetează să producă efecte în termen de cinci ani de la data intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona.

⁹ Fostul titlu IV din Tratatul CE.

¹⁰ Pe de altă parte, la articolul 6 alineatul (2) TUE se precizează că „Uniunea aderă la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Competențele Uniunii, astfel cum sunt definite în tratate, nu sunt modificate de această aderare”. În protocolul nr. 8 se indică faptul că acordul privind aderarea trebuie să precizeze, printre altele, „modalitățile speciale ale participării eventuale a Uniunii la autoritățile de control ale Convenției [și] mecanismele necesare pentru a garanta că acțiunile formulate de statele nemembre și acțiunile individuale sunt îndreptate în mod corect împotriva statelor membre și/sau, după caz, împotriva Uniunii”. Această aderare „nu aduce atingere nici competențelor Uniunii, nici atribuțiilor instituțiilor acesteia”.

¹¹ Articolul 6 alineatul (1) TUE.

¹² Protocolul nr. 30, anexat la TFUE, privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în Polonia și în Regatul Unit.

sau acțiunile administrative sunt incompatibile cu drepturile sau cu principiile fundamentale pe care aceasta le reafirmă. Pe de altă parte, șefii de stat și de guvern au fost de acord să extindă în viitor această derogare la Republica Cehă¹³.

Deși noțiunea de pilon dispăre cu Tratatul de la Lisabona, **politica externă și de securitate comună (PESC)**, în temeiul titlului V din Tratatul UE¹⁴, face în continuare obiectul aplicării unor norme speciale și al unor proceduri specifice. Prin urmare, Curtea de Justiție nu este competentă¹⁵ să controleze aceste dispoziții și nici actele adoptate în temeiul acestora, mai puțin în două cazuri, și anume: 1) Curtea este competentă să controleze delimitarea dintre competențele Uniunii și PESC, a cărei punere în aplicare nu trebuie să aducă atingere exercitării competențelor Uniunii și atribuțiilor instituțiilor în vederea exercitării competențelor exclusive și partajate ale Uniunii¹⁶; 2) Curtea este competentă să se pronunțe în ceea ce privește acțiunile în anulare îndreptate împotriva deciziilor care prevăd măsuri restrictive împotriva persoanelor fizice sau juridice adoptate de Consiliu, de exemplu, în cadrul luptei împotriva terorismului (înghețarea fondurilor)¹⁷.

Procedurile

Procedura preliminară se extinde la actele adoptate de organele, de oficiile și de agențiile Uniunii¹⁸, care sunt incluse în dreptul Uniunii, astfel încât Curtea de Justiție le poate interpreta și poate controla validitatea acestora, la solicitarea instanțelor naționale, pentru ca acestea din urmă să poată, de exemplu, să verifice conformitatea legislației naționale cu dreptul Uniunii.

Prin Tratatul de la Lisabona se introduce o dispoziție potrivit căreia Curtea de Justiție hotărăște în cel mai scurt termen în cazul în care o chestiune preliminară se invocă într-o cauză pendinte în fața oricărei instanțe judecătorești naționale privind o persoană supusă unei măsuri privative de libertate¹⁹. Astfel, se face referire chiar în textul tratatului la procedura preliminară de urgență (PPU), care a intrat în vigoare la 1 martie 2008 și se aplică în privința spațiului de libertate, securitate și justiție. ([CP 12/08](#))

Tratatul de la Lisabona extinde controlul Curții de Justiție la **actele Consiliului European**, care este recunoscut de Tratatul de la Lisabona drept o instituție de sine stătătoare. În temeiul noilor dispoziții²⁰, Curtea de Justiție poate, la solicitarea statului membru interesat, să se pronunțe în privința legalității unui act adoptat de Consiliul European sau de Consiliu, în cazul în care acesta a constatat existența unui risc clar de încălcare gravă de statul membru respectiv a anumitor valori²¹ (respectarea demnității umane, respectarea drepturilor omului etc.)²².

De asemenea, instituția are competența să se pronunțe cu privire la acțiunile formulate de Curtea de Conturi, de Banca Centrală Europeană și de Comitetul Regiunilor, care urmăresc salvagardarea prerogativelor acestora.

Tratatul de la Lisabona reduce strictețea condițiilor de admisibilitate a **acțiunilor formulate de particulari** (persoane fizice sau juridice) împotriva deciziilor instituțiilor, organelor, oficiilor sau agențiilor Uniunii. Particularii pot formula acțiuni împotriva unui act normativ dacă îi privește direct și

---

¹³ Concluziile Consiliului European din 29 și 30 octombrie 2009 indică faptul că protocolul nr. 30 se aplică în privința Republicii Ceha (Doc 15265/09 CONCL 3).

¹⁴ Articolul 24 TUE.

¹⁵ Articolul 275 TFUE.

¹⁶ Articolul 40 TUE.

¹⁷ Articolul 275 TFUE.

¹⁸ Articolul 267 TFUE.

¹⁹ *Idem*.

²⁰ Articolul 269 TFUE.

²¹ Articolul 2 TUE.

²² Această acțiune trebuie formulată în termen de o lună de la data acestei constatări și Curtea trebuie să hotărască în termen de o lună de la data cererii.

dacă nu presupune măsuri de executare. Prin urmare, particularii nu mai au obligația de a demonstra că actul respectiv îi privește în mod individual²³.

În cadrul controlului respectării principiului subsidiarității, Curtea de Justiție poate fi sesizată de un stat membru cu o **acțiune în anularea unui act legislativ pentru încălcarea principiului subsidiarității**, act emis de un parlament național sau de una din camerele unui astfel de parlament. Acțiunea trebuie să fie introdusă în mod oficial de guvernul unui stat, dar poate fi și numai „transmisă” de un guvern, adevăratul autor al acțiunii fiind parlamentul național sau o cameră a acestuia²⁴. De asemenea, Comitetul Regiunilor poate invoca încălcarea unor astfel de principii, în limita actelor în privința cărora consultarea sa este obligatorie.

Tratatul de la Lisabona accelerează, în plus, mecanismul **sanctiunilor pecuniare** (sumă forfetară și/sau penalitate cu titlu cominatoriu) în cazul neexecutării unei hotărâri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor²⁵. Astfel, Curtea de Justiție poate să aplice, chiar de la prima hotărâre de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, sancțiuni pecuniare în cazul în care nu sunt comunicate Comisiei măsurile naționale de transpunere a unei directive²⁶.

În sfârșit, Comisia, la finalul unei perioade de cinci ani, poate formula acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor privind măsuri referitoare la cooperarea polițienească și judiciară în materie penală luate înainte de intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona²⁷.

Document neoficial, destinat presei, care nu angajează răspunderea Curții de Justiție.

Persoana de contact pentru presă: Claudiu Ecedi-Stoisavlevici ☎ (+352) 4303 3720

---

²³ Articolul 263 TFUE.

²⁴ Principiul subsidiarității a fost înscris în Tratatul de la Maastricht. Acesta este definit în următorii termeni în articolul 5 din Tratatul CE: „În domeniile care nu sunt de competența sa exclusivă, Comunitatea nu intervine, în conformitate cu principiul subsidiarității, decât în cazul și în măsura în care obiectivele acțiunii preconizate nu pot fi realizate într-un mod satisfăcător de statele membre, însă pot fi realizate mai bine la nivel comunitar datorită dimensiunilor sau efectelor acțiunii preconizate”. Un alt principiu este strâns legat de acesta, principiul proporționalității, potrivit căruia „[a]cțiunea Comunității nu poate depăși ceea ce este necesar în vederea atingerii obiectivelor prezentului tratat”.

²⁵ Articolul 260 TFUE.

²⁶ Idem.

²⁷ Din articolul 10 alineatul (1) din protocolul nr. 36 rezultă că asemenea acțiuni sunt posibile de la expirarea termenului de cinci ani de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona.